

Complexnummer: 516086

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Leemans

Aantal complexonderdelen

5

Monumentnummers van complexonderdelen

516087, 516088, 516089, 516090,
516091

Woonplaats

Wieringerwerf

Gemeente

Hollands Kroon

Provincie

Noord-Holland

Hoofdadres van hoofdobject

Noorderdijkweg 26, 1771 MJ Wieringerwerf

Complexomschrijving

Inleiding

Gemaalcomplex Leemans, bestaande uit MACHINEGEBOUW, DIESELOLIETANKS, SCHUTSLUIS ("Stontelerschutsluis"), TRAFOHUISJE en SCHOTBALKENLOODS. Het complex ligt in het noorden van de Wieringermeerpolder aan het noordelijk einde van de Oeversche Vaart.

Het gemaal bestaande uit een machinegebouw van het bouwtype C, met bijbehorende voor- en achterwaterlopen werd gebouwd in 1929 als dieselgemaal met twee centrifugaalpompjes ten behoeve van de droogmaking van het Wieringermeer en is sindsdien in gebruik als poldergemaal. Het architectonisch ontwerp van het machinegebouw is van ir. D. Roosenburg. De bouw stond onder leiding van L. van der Valk uit Heemstede. Voor de droogmaking van het Wieringermeer (1929-1930) zijn twee gemalen gebouwd: in het noorden het dieselgemaal Leemans en in het zuiden het elektrogemaal Lely, beide uitgevoerd met centrifugaalpompjes. Er werd gekozen voor twee verschillende typen aandrijvingen om zo minder afhankelijk te zijn van één soort brandstof. Bij Leemans heeft men de opvoerhoogte zo gering mogelijk gehouden door de centrifugaalpompjes onder het peil van het buitenwater (IJsselmeer) op te stellen. In 1996-1997 zijn de dieselmotoren met centrifugaalpompjes vervangen door elektrisch gedreven schroefpompjes.

Waardering

Het gemaalcomplex Leemans is van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als

architectonisch goed ontworpen en gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een groot gemaal in gewapend beton. Het complex is van algemeen belang uit cultuurhistorisch oogpunt als belangrijk onderdeel van de waterhuishouding in Nederland, in casu als een van de twee gemalen gebouwd ten behoeve van de droogmaking van het Wieringermeer, waarbij bewust werd gekozen voor het bouwen van een dieselgemaal in relatie tot de elektro-installatie van het gemaal Lely, het tweede grote gemaal in de Wieringermeerpolder.

Monumentnummer*: 516087

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 29 augustus 2005
Kadaster deel/nr: 11473/126

Monumentnaam**

Leemans

Complexnummer

516086

Complexnaam

Leemans

Woonplaats*

Wieringerwerf

Gemeente*

Hollands Kroon

Provincie*

Noord-Holland

Straat*

Noorderdijkweg

Nr*

26

Toev.*

Postcode*

1771 MJ

Woonplaats*

Wieringerwerf

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

WIERINGERMEER

Sectie*

L

Kad. object*

869

Appartement

Grondperceel

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

MACHINEGEBOUW van het gemaal Leemans, uitgevoerd in 1929 door Hillen & Rosen en Trio Betonbouw. De dieselmotoren en centrifugaalpompjes werden door Werkspoor uit Amsterdam geleverd. Het machinegebouw is een grote betonnen bak die tot de droogmaking van het Wieringermeer, voor een groot deel in het water stak. Alleen ingang, vensters en dak verhieven zich boven de waterspiegel.

De droogmaking is met twee pompen voltooid, maar er was plaats voor een derde installatie. Deze ruimte werd als werkplaats in gebruik genomen.

In 1996-1997 zijn de dieselmotoren met centrifugaalpompjes vervangen door elektrisch aangedreven motoren met schroefpompen.

Omschrijving

Geheel in beton opgetrokken machinegebouw op een rechthoekig grondplan, bestaande uit een hoofdvolume en een aangebouwde partij aan de westzijde waarin zich de hoofdingang bevindt. Het hoofdvolume telt één hoge bouwlaag (machinehal) onder overstekend zadeldak met rode Romaanse pan. De oost-west gerichte noklijn loopt evenwijdig

aan de lange noord- en zuidgevel. De aangebouwde partij heeft een half, overstekend schilddak met dezelfde pandekking, waarvan de noklijn lager is dan die van de hoofdkap. Het muurwerk heeft een omgaande zwarte waterlijst die in de beide lange zijden samenvalt met de onderdorpels van de vensters. De noordzijde (IJsselmeerzijde) van het hoofdvolume steekt slechts met de bovenzijde uit boven het maaiveld. Deze bovenzijde wordt door zeventien naar beneden toe breder wordende steunberen verdeeld in zestien traveeën, elk voorzien van een stalen venster met rechthoekige zesruits roedenverdeling. De middelste twee ruiten vormen een smalle verticale strook met onder een laag raam en boven een hoog raam. De bovenzijde van de vensters ligt direct onder de gootlijst. De noordzijde heeft op beide hoeken een hoogopgaande vierkante schoorsteen met overstekende dekplaat. De uitgebouwde partij aan de westzijde ligt iets terug en wordt gedekt door een overstekend, half schilddak met rode romaanse pan. De eerder genoemde hoofdingang bestaat uit een dubbele houten deur met koperbeslag en twee verticale vensterstroken van elk zes ruiten. Boven de hoofdingang staat in authentieke belettering de naam Leemans. Links van de hoofdingang een kleine muurtegel ter herinnering aan de dijkdoorbraak in 1945. De muurvlakken aan weerszijden van de hoofdingang hebben elk een hoog, smal en terugliggend metalen twaalfruits venster tussen waterlijst en gootlijst. De noord- en zuidzijde van de uitgebouwde partij hebben elk twee identieke metalen meerruits vensters tussen waterlijst en gootlijst. De zuidzijde (polderzijde) van het hoofdvolume mist de aansluiting van het maaiveld en de betonnen bak wordt daardoor voor een groot deel in het zicht gelaten. De onderzijde wordt bepaald door de waterinlaten. Via twee betonnen waterlopen wordt het polderwater naar de zuigmonden van de pompen gevoerd. Iedere waterloop kan met behulp van een schuif gesloten worden. De bediening van de schuif geschiedt handmatig vanaf het bordes dat zich op maaiveldhoogte bevindt. Boven het bordes is de gevelbehandeling identiek aan de noordzijde. Aan de zuidzijde staan ook twee hoogopgaande rechthoekige vrijstaande schoorstenen van de dieselmotoren.

De oostzijde van het hoofdvolume heeft een puntgevel, een steunbeer op elke hoek en een reeks van drie metalen meerruits vensters identiek aan die in de beide lange zijden. De gootlijsten van de beide lange zijden worden via een lijst over de oostzijde verbonden. Op deze lijst staat in driedimensionale letters de naam van het gemaal.

Naast enkele kleine ruimten voor het personeel, bestaat het interieur in hoofdzaak uit een grote machinehal waarin de bemalingsinstallaties en de werkplaats zijn ondergebracht. Vanaf de hoofdingang aan de westzijde wordt via een trap het laag gelegen vloerniveau van de machinehal bereikt. De machinehal bevatte oorspronkelijk twee zescilinder Werkspoor dieselmotoren die de Werkspoor centrifugaalpompen direct (horizontaal) aandreven. Hier bevinden zich thans de eerder genoemde elektrisch aangedreven motoren met schroefpompen (vijzels). Van de originele hulpapparaten is een noodaggregaat bestaande uit een generator en een Kromhout-gloeikopmotor uit 1929 bewaard gebleven.

Waardering

Het machinegebouw is van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als historisch-functioneel hoofdonderdeel van het gemaalcomplex Leemans.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Machinegebouw(M)

Monumentnummer*: 516088

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 29 augustus 2005
Kadaster deel/nr: 11473/126

Complexnummer

516086

Complexnaam

Leemans

*Woonplaats**

Wieringerwerf

*Gemeente**

Hollands Kroon

*Provincie**

Noord-Holland

*Straat**

Noorderdijkweg

*Nr**

26

*Toev.**

*Postcode**

1771 MJ

*Woonplaats**

Wieringerwerf

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

WIERINGERMEER

*Sectie**

L

*Kad. object**

869

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

Bij het gemaalcomplex Leemans behorende betonnen bak met drie achter elkaar staande DIESELOLIETANKS.

Omschrijving

De dieselolietanks staan in een rechthoekige, driedelige bak van gewapend beton, gelegen ten oosten van de schotbalkenloods van het gemaal. De tanks zijn cilindervormig en uitgevoerd in geklonken metalen platen. De tanks hebben een verticale trap langs de buitenzijde en een ronde reling langs de bovenzijde.

Waardering

De drie dieselolietanks zijn van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als historisch-functioneel onderdeel van het complex Leemans.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Opslag

Functie

Silo

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registregegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 516089

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 29 augustus 2005
Kadaster deel/nr: 11473/126

<i>Complexnummer</i>	<i>Complexnaam</i>
516086	Leemans

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Wieringerwerf	Hollands Kroon	Noord-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Wieringerwerf	Noorderdijkweg bij 26

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
WIERINGERMEER	L	868		
WIERINGERMEER	E	456		
WIERINGERMEER	L	930		
WIERINGERMEER	L	847		
WIERINGERMEER	E	457		

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

Ten westen van gemaal Leemans gesitueerde SCHUTSLUIS met brug uit 1929, ten behoeve van de scheepvaart tussen de Zuiderhaven en de Oeversche Vaart.

Omschrijving

Schutsluis bestaande uit een rechthoekige, noord-zuid gerichte bak uitgevoerd in gewapend beton met randen afgewerkt in graniet. De kademuren hebben onderaan en op de bovenzijde ijzeren aanlegpunten voor schepen. De sluis heeft elektrisch gestuurde rinketten en twee paar houten sluisdeuren. Het noordelijke paar sluisdeuren draagt het jaartal 1929. Over de sluis ligt een platte brug in gewapend beton met eenvoudige ijzeren reling.

Waardering

De schutsluis is van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als historisch-functioneel onderdeel van het complex Leemans.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
-----------------------	---------------------	----------------

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Weg- en waterbouwkundige werken

Waterkering en -doorlaat

Sluis

Monumentnummer*: 516090

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 29 augustus 2005
Kadaster deel/nr: 11473/126

Complexnummer

516086

Complexnaam

Leemans

*Woonplaats**

Wieringerwerf

*Gemeente**

Hollands Kroon

*Provincie**

Noord-Holland

*Straat**

Noorderdijkweg

*Nr**

26

*Toev.**

*Postcode**

1771 MJ

*Woonplaats**

Wieringerwerf

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

WIERINGERMEER

*Sectie**

L

*Kad. object**

869

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

TRANSFORMATORHUISJE bij gemaal Leemans, gesitueerd ten oosten van de Stonteler Schutsluis en gebouwd tegen het bruggenhoofd van de brug in de Noorderdijkweg. De transformator regelde onder meer de stroomvoorziening van het complex Leemans.

Omschrijving

Transformatorhuisje opgetrokken in baksteen op een rechthoekig grondplan, bestaande uit twee bouwlagen onder een zadeldak gedekt met rode Hollandse pannen. De hoofdzakelijk gesloten gevels van het trafohuisje zijn witgeschilderd. In de rechter zijgevel bevindt zich een metalen deur. Tegen de rechter zijgevel van het transformatorhuisje loopt een gewapend betonnen trap die voert naar de kruin van het dijklichaam.

Waardering

Het transformatorhuisje is van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als historisch-functioneel onderdeel van het complex Leemans.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 516091

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 29 augustus 2005
Kadaster deel/nr: 11473/126

Complexnummer

516086

Complexnaam

Leemans

*Woonplaats**

Wieringerwerf

*Gemeente**

Hollands Kroon

*Provincie**

Noord-Holland

*Straat**

Noorderdijkweg

*Nr**

26

*Toev.**

*Postcode**

1771 MJ

*Woonplaats**

Wieringerwerf

Situering

Locatie

*Kadastrale gemeente**

WIERINGERMEER

*Sectie**

L

*Kad. object**

869

Appartement

Grondperceel

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

Bij het gemaalcomplex Leemans behorende SCHOTBALKENLOODS gesitueerd ten oosten van het gemaal.

Omschrijving

Schotbalkenloods bestaande uit één bouwlaag onder zadeldak voorzien van overstekende bakgoten en bedekt met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen. De loods heeft een inwendig houtskelet en gevels van gerabat beschot. Beide kopgevels hebben een dubbele houten opgeklampte deur. De langgevels hebben elk twee liggende vijfdelige vensters met smalle zesruits ramen.

Waardering

De schotbalkenloods is van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als historisch-functioneel onderdeel van het complex Leemans.

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen

Subcategorie

Opslag

Functie

Loods